

Forstå og bli forstått

FAGDAG - Sallas sykdom

Monica Andresen
sped.ped.

30.01.2020

Sallas sykdom – sosiale og kommunikative ferdigheter

- Vennlige og sosialt orientert
- God blikkontakt
- Interessert i andre, både jevnaldrende og voksne
- Sterkt ønske om å kommunisere
- Tydelig non-verbal kommunikasjon
- Humoristisk sans

Språk

- **Reseptivt språk:** Språkforståelse
- **Ekspressive språk:** Evne til å uttrykke seg

Sallas sykdom

- Kognitive vansker og utviklingshemming
 - Mentale ferdigheter øker med alderen
 - Ferdigheten med å gjenkjenne språk vedvarer
-
- Språkforståelse er sterkere enn talespråk
 - Uttalen blir på sikt dårligere

Språk, kognisjon og utviklingshemming

Krevende å fange opp, tolke og respondere på språklige signaler

- **Oppmerksomhet** (være fokusert, både i nuet og over tid)
- **Konsentrasjon** (holde oppmerksomheten over tid)
- **Simultankapasitet** (utføre flere oppgaver samtidig)
- **Hukommelse** (knytte det man hører til tidligere erfaringer/kunnskap)
- **Arbeidsminne** (holde på informasjon i hukommelsen og bearbeide mens man utfører mentale oppgaver)
- **Tempo**

Andre symptomer som kan være forstyrrende for språk

- **Medisinske utfordringer** (f.eks. søvn, medisiner, epilepsi)
- **Motoriske- og sansemessige utfordringer**
 - nedsatt muskelspenst (hypotoni)
 - nedsatt koordinasjon og balanse (ataksi)
 - spastisitet og ufrivillige bevegelser
 - Dysartri (nevrologisk taleforstyrrelse)
- **Smerter og slitenhet**

Det komplekse symptombylde kan føre til:

- **Mange vanlige oppgaver er utfordrende**
 - Har ikke samme drahjelpen av "hjernens løsning"
- **Krav om å bearbeide mye informasjon – på kort tid**
- **Krav om å prestere på sitt beste**
 - "Bruk ordene dine!", "Pek på det du vil", "Du kan knyte selv"
- **Bruker mye mentale krefter på å forstå, gjette, håndtere og respondere**
 - Fare for kognitiv overbelastning

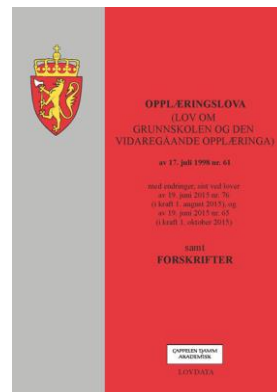
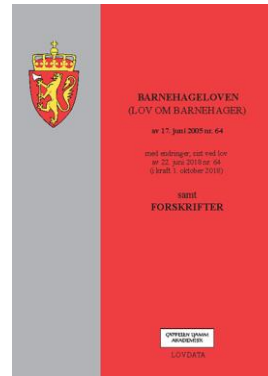
Retten til kommunikasjon i barnehage og skole

Barnehageloven § 19 (første ledd)

«Barn som helt eller delvis mangler funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), skal få bruke egnede kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmidler i barnehagen

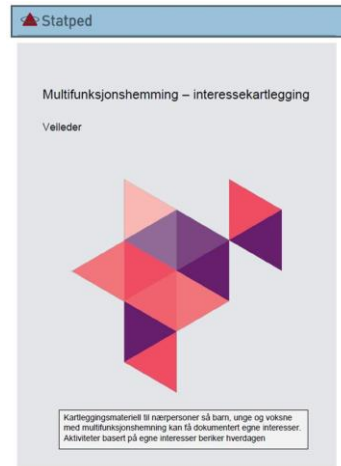
Opplæringsloven § 2-16.

«Elever med behov for ASK skal få bruke egnede kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmidler i opplæringen».

Tilrettelegge for et godt språkmiljø

- **Helhetlig kartlegging**
 - finne funksjonsnivå og interesser (interessekartlegging)
 - avdekke hva det er viktig for personen å uttrykke/snakke om

Tilrettelegge for et godt språkmiljø

- **Kjente og engasjerte samspillspartnere**
 - Kjenne til hva som gjør det utfordrende å kommunisere
 - Se mulighetene som ligger i miljøet og ulike hjelpemidler
 - Ha troen på at det nytter
 - Være tålmodig

Tilrettelegge for et godt språkmiljø

- **Struktur og oversikt**

- gjør hverdagen forutsigbar og tydeliggjør rutiner
- gir følelse av kontroll
- trykker overganger
- gir økt mulighet for medbestemmelse
- gir overskudd til andre kognitive oppgaver

➤ Mye språk i gode rutiner og planer!

Tilrettelegge for et godt språkmiljø

- **Fysisk miljø med få forstyrrende stimuli**
 - Avdekke hva som forstyrrer/avleder
 - Faste baser for jobbing
 - Gi rom for skjerming og mulighet for å trekke seg tilbake
- **Ta høyde for tempo og responstid**

Tilrettelegge for et godt språkmiljø

- **Alternativ og/eller supplerende kommunikasjon**
 - Alt som hjelper en person til å kommunisere effektivt, når tradisjonelle måter å kommunisere på ikke er tilstrekkelig
 - Erstatning eller supplement for tale
 - **Ulike tegnsystemer**
 - Ulike grafiske symboler
 - Papirbaserte løsninger
 - Elektroniske løsninger

Kommunikasjonsknippe

Tematavle

Ulike tematavler knyttet til rutinesituasjoner

Talking mats

..et verktøy i samtale med personer som har kommunikasjonsvansker

Talking mats

- Skaper rom for å snakke om mer enn det som skjer her-og-nå
- Et supplement for å uttrykke meninger/synspunkter og følelser
- Bruk av matte og symboler strukturer samtalen og styrker muligheten for å holde oppmerksomheten
- What is Talking Mats - an interview with the co-creator Lois Cameron (www.youtube.com)

Fag du liker/ikke liker på skolen

Hva liker/liker du ikke å gjøre på fritiden

Aktuelle nettsteder ASK

- www.ask-loftet.no
- www.isaac.no
- www.hjelpemiddeldatabasen.no
- www.nav.no
- www.statped.no Nettbasert læringsressurs for ASK på Statped sine sider: God ASK
- <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/ASK/> ASK-veileder

Forhandlere av kommunikasjonshjelpemidler

- www.abilia.no
- www.cognita.no
- www.tobiidynavox.no
- www.normedia.no
- www.me-too.no